

Närikuul tehti Eestile külma

■ Hooaeg on moodi alanud jaanuar lõppes pakaseliselt.

KARIN KALJULÄTE

Üle poole jaanuarist muudkui kummitas kõrvus Heljo Männi lasteluuletus. "Ilmatark, ilmatark, kas sa ikka oled tark? Vaata, varsti juba näärid, aga pori saapaid määrib?!"

Tõepoolest, jällegi algas aasta ilmataadi üllatustega. Nii sooja I dekaadi pole meie maa jaanuaris vist enne näinud: pikaajaline keskmine ehk norm sai ületatud 9–10 kraadi võrra! Purunes ka kuu soojarekord: Valgas mõõdeti ööl vastu 10. kuupäeva õhutemperatuuriks +10,1°.

Normist kõrgelt üle

Ka teine kümmepäevak oli soe: Tartus on see lämmim olnud viimase poole sajandi kestel vaid 1993. a. Alles 23. kuupäeval keeras ilm tavapärasesse talvisesse rööpsse ja Eestisse valgus tosinaks päevaks külma arktilist õhku.

Jaanuari lõpukolmandik oli üpris külm: isegi 1 kuni 3 kraadi keskmisest jahedam. Kuusiku ilmajaamas mõõdeti 29. jaanuaril selle talve seni-seks külmatipuks –26,2°. Uskumatu, kuid mõnekümne kilomeetri kaugusel Paldiskis oli ilm 21 kraadi soojem! Järjekordne näide Eesti kliima eripärasustest.

Interneti-kommentaatorid, ilmselt kusagil rannikul, juba irisesid: kus too lubatud kõva pakane siis jäi? Jäi ta aga sissemaale.

Kui EMHIs kogu näärikuust kokkuvõtet tehtud said, selgus, et riigi keskmine õhutemperatuur oli –1,2°, mis ületab normi tervelt viie

pügala võrra. Jahe oli endiselt Pandivere kõrgustiku kandis (Jõgeval ja Väike-Maarjas –2,6°), palju soojem aga saartel (Sörves +2,5°).

Näis juba, et täitub mulkide tähelepanek: "Kui mihkkipäe tuul lõunest, ei siis tule lumi kunagi maha!" (Siinkohal õnitus rahvatarkuste kogujale, hiljutisele juubilarile Mall Hiimeäle! Tema raamatud on ka ilmalugude kirjutajaile üli-väärtuslikud.)

Lund kahureist ja pilvedest

Kui autosõitjal oli mõnus puhataid maanteid mööda kuputada, siis lihtrahvas igatses näha talvist maastikku ning suusa-sõpradel püsis kasin lootus ergutada maailma paremaid suuskureid Otepääl.

Kui temperatuur lõpuks oodatud (ja lubatud) külma-

kraadideni laskus, tuli lund kohinal nii tosinast suurtükist kui ka taevast. Suusapidu läks igati korda.

Seda ei saa aga öelda Pühajärve kuldkalapeo kohta. Kui lund saab tonnide kaupa toota, siis järvejää ei õnnestu kuidagi vajalikus paksuses valmista. Seega kalakesel seekord vedas.

Lüüriline kõrvalepöige. Paar aastat tagasi olevat juhtunud säärane lugu. Kuldkalake pärinud kalamehelt, nagu tavaks, tema kolme soovi järele, lisanud aga ettevaatlikult: "Mees, ega su eit elus pole?" Kuulnud jaatavat vastust, ohanud: "Söö mind parem ära!"

Kullasadu jäi niisiis tulemata, küll tuli vihma (äikesevihmagi kaks korda!), isegi enam kui mõnel soojal kuul. Eesti sai keskmiselt sademeid igasugusel kujul 106 mm, seega 274% normist!

Ka muidu kõige kuivemas kohas – Narva-Jõesuus – sadas 76 mm (norm 31 mm). Pärnis vettinud oli Ristna oma 138 mm-ga. Pärnis õige ei ole "vettinud" siiski öelda, sest seal sadas ka saarte kohta harukordselt palju lund.

Kuu lõpuks oli lumega kaetud kogu Eesti. Saaremaal ja Ida-Virumaal oli lund 40 cm, seal aga, kus seda peaks kõige rohkem leiduma – lõunapoolseil kõrgustikel –, vaid tosina cm jagu.

Karta võis torme ja uputusi. Esimesi tuli, teisi õnneks mitte. Ent oht oli suur, sest Läänemeri oli jäävaba ja Atlandi ookean soe. Ka tuuled puhusid "õigest" suunast, kuigi siinkandis mitte sama hullult kui läänepoolsemal riikides.

Nii et seekord halastati meile, ja vähemalt kolmel korral. Veetõus pakkus Pärnus vaid närvikõdi, majanduslik kahju jäi tulemata.

Ilmast mujal...

Mujal Euroopas oli ilm tõesti metsik. Mitmel pool pole kümmekond aastat sääraseid torme nähtud. Kui Skandinaavia maades Periks ristitud tormi iilide kiirus küündis neil 40 meetrini sekundis, siis meie rannikul mõõdeti puhanguis 25–27 m/s.

Meenutuseks: tõelist, orkaani tugevusega (kiirusega) puhuvat tuult, kus mitte iiliti, vaid 10 minuti keskmisena puhub tuul üle 32,7 m/s, on mõõdetud Eestis ainult 1967. aasta augustis!

Saksamaal Kyrilliks nimetatud suurtorm tegi Perist veelgi rohkem pahandust. Surma sai ligi poolsada inimest, tohutut majanduslikku kahju said riigid Iirimaast Ukrainani välja. Briti saartel küündisid tuuleiilid 45, Saksamaa mägedes 50, Tšehhis (nagu ka meie saar-

tel) 33 meetrini sekundis. Ei lennanud lennukid, ei sõitnud rongid ega autod.

Austraalias möllas tornado, tuues kaasa peale tuulekahjustuse veel ligi 20sentimeetri raheteri.

...ja muiste

1907. aasta näärikuu oli Tartus väga külm (–9,9°) ja sademehohke (47 mm). Lumi oli maas ja jää Emajõel kogu kuu.

Postimehele kirjutati. Peterburist. Kange külm on neli voorimeest ära võtnud. Kõik olivad natuke purjus olnud, et sooja saada. 25 voorimeest on kergesti ära külmanud, neil on külm kas jala, käe ehk nina ära võtnud.

Sidneyst. Kange torm käis üle Kuktowni linna, mis 3/4 ära purustas.

AIN KALLIS